

Vantaanjoki vuonna 2011

1. Vantaanjoen vesistö elpyy hitaasti

Taimen (*Salmo trutta*) ja lohi (*Salmo salar*) ovat vesistön ja sen valuma-alueen ekologisesta tilasta kertovia erinomaisia indikaattorilajeja. Näiden indikaattorilajien tilanteen ja muiden havaintojen perusteella Vantaanjoen vesistö näyttää jatkavan hidasta elpymistään, vaikka pahoja ongelmia on edelleen paljon.

Taimenen merivaelluksen tekevän muodon ns. meritaimenen ja lohien tilanteesta Vantaanjoella tehdyt havainnot riippuvat ja kertovat myös Suomenlahden ja koko Itämeren tilasta. Vantaanjoen meritaimenet vaeltavat pääosin Suomenlahden alueella ja Nevajoen kantaa olevat Vantaanjoen lohet pääosin Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan pohjoisosien alueella.

Vuonna 2011 Vantaanjokeen nousi runsaasti meritaimenia, vaikka kesän pienen virtaaman johdosta kalojen nousu jokeen alkoi poikkeuksellisen myöhään. Mereltä jokisuulle ja myös jokeen nousseissa meritaimenissa oli aikaisempia vuosia enemmän pienikokoisia 50...60 cm pituisia kaloja. Meritaimenien kutuhavaintoja tehtiin runsaasti eri puolilla Vantaanjoen vesistöä, mm. yläjuoksulla yli 80 km päässä merestä.

Vantaanjokeen nousseiden lohien määrä oli samaa luokkaa kuin edellisenä vuotena, jolloin se oli huomattavasti pienempi kuin muutamana aikaisempana vuotena.

Lohien kudusta ei tehty varmoja havaintoja vuonna 2011, mutta kutuaikana saatiin yksi 64 cm pituinen lohi Nurmijärven Myllykoskelta.

Luonnonkudusta syntyneitä taimenen poikasia löydettiin kohtalaisesti niissä muutamissa harvoissa sähkökoekalastuksissa joita vuonna 2011 Vantaanjoella tehtiin.

Luonnonkudusta syntyneitä lohien poikasia ei sähkökalastuksissa löytynyt, mutta sähkökalastuksia ei vuonna 2011 tehty ollenkaan niillä koskilla, joista lohien poikasia yleensä löytyy.

1.1. Kalansaalis ja nousukalojen määrä

Virtavesien hoitoyhdistys (Virho) sai runsaat 60 kpl saalis- ja/tai muuta havaintoilmoitusta Vantaanjoen meritaimenista, lohista ja kaloista yleensä. Ilmoitetut saaliskalat ovat vain pieni osuus koko saaliista. Vaikka ilmoitukset eivät annakaan riittävää kuvaa Vantaanjokeen nousseiden meritaimenien ja lohien kokonaismäärästä, ne antavat kuitenkin tärkeitä tietoja kalojen esiintymisestä, käyttäytymisestä ja ongelmista Vantaanjoella yleisesti. Virho kiittää kaikkia ilmoittajia ja toivoo jatkossakin aktiivista ilmoittelua Vantaanjoen meritaimenista, lohista ja Vantaanjoen asioista yleensä osoitteeseen: [havainnot\(at\)virtavesi.com](mailto:havainnot(at)virtavesi.com).

Vuonna 2011 Virholle ilmoitettiin saaliiksi saatuja meritaimenia ja lohia ja muita havaintoja seuraavasti:

Vanhankaupunginkoskelta ja –suvannolta ilmoitettiin 64 vapavälineillä saatua meritaimenta, joista suurin oli 4 kg. Myös yksi 5 kg painoinen lohi ilmoitettiin Vanhankaupunginkoskelta. Lisäksi Vanhankaupunginkoskelta ilmoitettiin lukuisista meritaimenien ja muutamista lohien näköhavainnoista.

Pitkäkoskelta ilmoitettiin 1 saatu 5 kg/76 cm meritaimen. Lisäksi ilmoitettiin muutamista meritaimenien näköhavainnoista.

Vantaankoskelta ilmoitettiin 3 saatua meritaimenta. Lisäksi ilmoitettiin muutamista meritaimenien näköhavainnoista.

Myllykoskelta ilmoitettiin 4 saatua meritaimenta, joista suurin oli 74 cm pituinen. Myllykoskelta ilmoitettiin myös yksi saatu lohi, mikä oli 64 cm pituinen. Lisäksi ilmoitettiin muutamista meritaimenien näköhavainnoista.

Nukarinkoskelta ilmoitettiin 1 saatu meritaimen ja muutamista meritaimenien näköhavainnoista, sekä karkuutuksista.

Pajakoskelta pääuomasta Nukarinkosken yläpuolelta ilmoitettiin 1 saatu meritaimen.

Vuonna 2011 Vantaanjokeen nousseiden meritaimenien ja lohien kokonaismäärä ei ole tiedossa, mutta meritaimenien osalta se oli paljon suurempi kuin vuonna 2010 ja lohien osalta suurin piirtein samanlainen kuin vuonna 2010.

Vanhankaupunginkoskelle ja –suvantoon nousseiden kalojen määrä oli joka tapauksessa suurempi kuin itse Vantaanjokeen nousseiden kalojen määrä, joka sekin lienee useita satoja yksilöitä. Vanhankaupunginkoskelle nousee vuosittain paljon merelle ja jokisuuhun istutettuja taimenia ja lohia, jotka eivät nouse pidemmälle jokeen, vaan jäävät pyörimään joen alapäähän ja Vanhankaupunginkosken suvantoon.

Yleisin Vantaanjoelta saaliiksi saatu lohikala on pyyntikokoisena istutettu kirjolohi (*Oncorhynchus mykiss*). Kirjolohi ei ole alkuperäinen suomalainen kalalaji. Se on kotoisin Pohjois-Amerikasta Suomea lauhkeammilta alueilta. Kirjolohta viljellään Suomessa ruoka- ja istutuskalaksi ja sitä istutetaan pyyntikokoisena runsaasti mm. Vantaanjoen vesistöön.

1.2. Kutuhavainnot

Syksyllä 2011 tehtiin Vantaanjoen vesistössä erittäin runsaasti sekä paikallisten, että merivaelluksen tehneiden taimenien eli ns. meritaimenien kutuhavaintoja.

Paikallisten taimenien kutuhavaintoja tehtiin runsaasti eri puolilla vesistöä. Meritaimenien kutuhavaintoja tehtiin runsaasti vesistön alajuoksulla, sekä yli 80 km päässä merestä vesistön yläjuoksulla sivujoissa ja -puroissa, sekä muutamilla keskijuoksun koskilla. Meritaimenien kutuhavainnot olivat runsaimmat koko tunnetun ja raportoidun Vantaanjoen historian aikana.

Taimenien kutu tapahtuu Vantaanjoella pääosin lokakuun jälkimmäisellä puoliskolla. Kuitenkin jo vuonna 2009 havaittiin, että taimenien kutu kesti Vantaanjoelle poikkeuksellisen myöhään, yhdessä purossa jopa joulukuulle saakka. Vuonna 2011 viimeiset kutuhavainnot tehtiin marraskuun puolivälin paikkeilla.

Lohien kudusta ei tehty varmoja havaintoja Vantaanjoella vuonna 2011, mutta yksi 64 senttinen lohi saatiin Nurmijärven Myllykoskelta kutuaikaan.

Kirjolohien kutuhavaintoja tehtiin keväällä 2011 ainoastaan kahdessa paikassa Vantaanjoella. Kutua varmaankin tapahtui useammassa paikassa.

1.3. Poikashavainnot

Virho sähkökalasti Vantaanjoen vesistöissä vuonna 2011 vain muutamaa paikkaa.

Sähkökalastuksen pääkohteena oli pääuomaan laskeva lähdepuro n. 80 km päässä merestä. Puroon on tehty Virhon toimesta taimenen kotiutusistutuksia vuonna 2006 ja 2008 vastakuoriutuneilla poikasilla. Vuonna 2009 ja 2010 puroon rakennettiin kutusoraikkoja ja poikaskivikoita. Vuonna 2010 purossa havaittiin ensimmäisen kerran taimenien kutua ja kutupaikalla nähtiin mm. 55 cm pituinen taimen, joka kokonsa ja muiden tuntomerkkiensä perusteella arvioituna saattoi olla merivaelluksen tehnyt ns. meritaimen. Syksyn 2011 sähkökalastuksessa kutupaikalta ja sen läheisyydestä löytyi kymmeniä luonnonkudusta syntyneitä taimenen 1-kesäisiä (0+) poikasia lyhyeltä sähkökalastusmatkalta, sekä yksi isompi taimen. Suuri osa rakennetuista poikaskivikoista jätettiin kokonaan sähkökalastamatta, koska luonnonkudun onnistuminen oli jo selvästi todettu. Vantaanjoen vesistöön on jälleen syntynyt Virhon kunnostamana yksi uusi taimenien lisääntymispuro.

Yli 80 km päässä merestä sähkökalastettiin myös pääuoman koskea, joka oli toinen havaittu kirjolohien kutupaikka Vantaanjoella keväällä 2011. Yleensä kirjolohien kutua havaitaan Vantaanjoen vesistöissä runsaasti eri puolilla vesistöä, mutta keväällä 2011 ainoastaan kahdella koskella. Sähkökalastuksessa ei löytynyt yhtään kirjolohen poikasta. Tältä koskelta löytyi kuitenkin kaksi vanhempaa taimenta ja yksi harjus (*Thymallus thymallus*). Lisäksi löytyi hauki, ahvenia ja töröjä.

Yli 80 km päässä merestä kalastettiin myös toista Virhon kunnostamaa puroa, josta aikaisempina vuosina on löytynyt kirjolohen luonnonkudusta syntyneitä poikasia. Nyt kirjolohen poikasia ei löytynyt. Yksi vanhempi taimen kuitenkin löytyi ja kaksi luonnonkudusta syntyneitä harjuksen 1-kesäistä (0+) poikasta ja muutamia taimenia karkuutettiin. Purosta löytyi myös hauki ja ahvenia. Tällä purolla on havaittu myös meritaimenien kutua, mutta ei syksyllä 2010.

Luonnonkudusta syntyneitä lohen poikasia ei sähkökalastuksissa löytynyt vuonna 2011 ollenkaan, mutta sähkökalastuksia ei tehtykään niillä koskilla, joista lohen poikasia yleensä löytyy.

Vuonna 2011 sähkökalastuksissa ei Vantaanjoen vesistöistä löydetty ollenkaan kirjolohen poikasia. Vantaanjoen vesistöistä löydetään luonnonkudusta syntyneitä 1-kesäisiä (0+) kirjolohen poikasia

melko usein, mutta ensimmäinen talvi verottaa poikasia niin, että 1-vuotiaita (1+) ja sitä vanhempia luonnonkudusta syntyneitä kirjolohia ei juurikaan löydetä. Virallisesti kirjolohen ei katsota lisääntyvän Suomen oloissa.

1.4. Kunnostusten ja kotiutusistutusten tuloksena Vantaanjoen luontaisesti lisääntyvä meritaimenkanta on vahvistumassa.

Jätevesien puhdistuksen paraneminen 1960- ja 70-luvun tilanteesta on puhdistanut Vantaanjoen veden laadun sellaiseksi, että lohikalojen luonnonlisääntyminen on ylimalkaan mahdollista, vaikkakaan ei kaikkialla vesistössä. Vantaanjoella on edelleen alueita mm. usein vuotavien jäteveden pumppaamoiden alapuolella, joissa lohikalojen luonnonkutu ei tuota poikasia.

Veden laadun paranemisen lisäksi Vantaanjoella on tehty runsaasti joen ekologista tilaa parantavia kalataloudellisia kunnostuksia. Uudenmaan- ja Hämeen TE-keskusten kalatalousyksiköiden tilauksesta ja niiden, sekä kuntien rahoituksella Uudenmaan ympäristökeskus on poistanut patoja ja rakentanut kalateitä, sekä kunnostanut koskia ja puroja pääuomassa ja Keravanjoella.

Virho on kunnostanut Vantaanjoen vesistössä kymmeniä kilometrejä sivujokia ja -puroja ja soraistanut muutamia pääuoman koskia Uudenmaan- ja Hämeen Ely-keskusten kalatalousyksiköiden (entiset Uudenmaan- ja Hämeen TE-keskusten kalatalousyksiköt) ja työvoimaviranomaisten rahoituksella, sekä kalamiesten lahjoitusrahoilla.

Vantaanjoessa elää vanhoista taimenkannoista ja kotiutusistutuksista syntynyt luontaisesti lisääntyvä taimenkanta, jossa on myös merivaelluksen tekeviä yksilöitä, jotka ovat ainakin vuosina 2006, 2007 ja 2008 kuteneet yläjuoksun puroissa yli 80 km päässä merestä. Vuonna 2011 meritaimenien kutuhavaintoja tehtiin jälleen runsaasti Vantaanjoen yläjuoksulla yli 80 km päässä merestä.

Vantaanjoelle on mahdollisesti syntymässä myös luontaisesti lisääntyvä lohikanta. Ainakin lohen luonnonkudusta on säännöllisesti syntynyt poikasia viime vuosina.

Monet tahot ovat tehneet eri ikäisten lohikalojen istutuksia Vantaanjokeen. Virhon toimesta Vantaanjokeen on istutettu yli miljoona taimenen ja n. 300 000 lohen vastakuoriutunutta poikasta, jotka ovat pääosin haudottu Vanhankaupunginkoskelta pyydystettyjen emojen mädistä. Virhon ja muiden tahojen toimesta Vantaanjokeen on istutettu myös mätiä. Vastakuoriutuneiden poikasten ja mädin istuttamisella Vantaanjokeen yli 10 vuoden ajan on jokeen saatu hyvin leimautuneita pitkän luonnonvalinnan läpi käyneitä istukkaita, joista Vantaanjoen luontaisesti lisääntyvä meritaimenkanta ja mahdollisesti lohikantakin ovat peräisin.

Virho teki viimeiset taimenien ja lohien kotiutusistutukset Vantaanjokeen vuoden 2008 keväällä, eikä jatka istutuksia toistaiseksi, vaan seuraa luontaisesti lisääntyvien kantojen kehitystä.

1.5. Kunnostukset vuonna 2011

Virhon kunnostukset:

Edellisten vuosien tapaan Virhon työllisyyttä edistävä virtavesikunnostusprojekti eli ns. työllisyysprojekti teki laajoja kalataloudellisia kunnostuksia Vantaanjoen-, Karjaanjoen ja Siuntionjoen vesistöissä vuonna 2011.

Vantaanjoen vesistöön rakennettiin vuonna 2011 kutusoraikkoja ja poikaskivikoita seuraavasti:

Palojokeen Tuusulaan ja Nurmijärvelle rakennettiin 176 m² kutusoraikkoja.

Pääuomaan Nukarinkoskien yläpuolelle Nurmijärvelle rakennettiin kutusoraikkoja 52 m².

Pääuomaan Riihimäelle, jätevesipäästöjen yläpuolelle, rakennettiin kutusoraikkoja 152 m².

Pääuomaan Hausjärvelle rakennettiin kutusoraikkoja 52 m².

Paalijoen kutusoraikkoja paranneltiin Hyvinkäällä.

Erkylänlukkojenpuroon Riihimäelle rakennettiin kutusoraikkoja 12 m² ja poikaskivikoita 10 m².

Matkunojaan Nurmijärvelle rakennettiin kutusoraikkoja 24 m².

Gasum Oy:n kunnostukset:

Gasum Oy viimeisteli maakaasuputkensa alituskohtia Vantaanjoen vesistössä ja rakensi niihin kutusoraikkoja ja poikaskivikoita Uudenmaan Ely-keskuksen ohjauksessa seuraavasti:

Palojokeen Tuusulassa kutusoraikkoja 100 m² ja poikaskivikoita 40 m².

Pääuomaan Nurmijärvellä kutusoraikkoja 70 m² ja poikaskivikoita 50 m².

Makunojaan Nurmijärvellä kutusoraikkoja 100 m² ja poikaskivikoita 180 m².

Suomen luonnonsuojeluliiton ja HOK-Elannon Bravuria-ravintolan henkilökunnan kunnostukset:

Suomen Luonnonsuojeluliitto järjesti HOK-Elannon Bravuria-ravintolanhenkilökunnalle kunnostustalkoot Nurmijärven Matkunojalla. Talkoissa rakennettiin kutusoraikkoja 6 m².

Suomen ympäristökeskuksen, Helsingin kaupungin rakennusviraston ja Uudenmaan Ely-keskuksen yhteistyönä tekemät kunnostukset:

Suomen ympäristökeskus, Helsingin kaupungin rakennusvirasto ja Uudenmaan Ely-keskus rakensivat yhteistyössä kutusoraikkoja ja poikaskivikoita Vantaanjoen alimmalle sivupurolle Longinojalle seuraavasti:

Kutusoraikkoja 600 m² ja poikaskivikoita 900 m² .

Vantaanjoen vesistöön vuonna 2011 rakennetut kutusoraikot yhteispinta-alaltaan 1344 m² voivat monista tekijöistä riippuen tuottaa vastakuoriutuneita taimenen poikasia n. 43 000...260 000 kpl vuodessa.

1.6. Kuturauhoitus Vantaanjoelle

Vantaanjoen kalastusalue sai valmiiksi ja hyväksyi vuonna 2008 uuden Vantaanjoen käyttö- ja hoitosuunnitelman, jonka mukaan kalastus on kokonaan kielletty Vantaanjoen koski- ja virtapaikoissa 1.10.-15.11. välisenä aikana taimenien ja lohien kuturauhan suojaamiseksi. Monet Vantaanjoen osakaskunnat ja muut vesialueen omistajat ovat ottaneet tämän tärkeän rauhoituksen käyttöön vesialueillaan, mutta valitettavasti eivät kaikki. Vuonna 2011 kuturauhoitusalueita ei laajennettu vuoden 2010 tilanteeseen verrattuna.

Uudessa Vantaanjoen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on taimenien ja lohien luonnonlisäntymisen suojaamiseksi myös toinen tärkeä sääntö; koski- ja virtapaikkojen kahluukiello. Sääntö korjattiin vuonna 2010 niin, että kahluukielloa pidennettiin loppupäästään kuukaudella ja nyt se on voimassa 1.10.- 31.5. välisenä aikana. Kahluukiellolla estetään taimenien ja lohien mädin, sekä vastakuoriutuneiden poikasten sotkeminen kahlaamalla kutusoraikoilla. Myös kahluukiellon monet Vantaanjoen vesialuiden omistajat ovat ottaneet käyttöön, mutta valitettavasti eivät kaikki. Vuonna 2011 kahluukielloa ei laajennettu vuoden 2010 tilanteeseen verrattuna.

Kuturauhoituksen ja kahluukiellon sisällyttäminen käyttö- ja hoitosuunnitelmaan ja sen käyttöönotto ovat kiitettävää toimintaa Vantaanjoen kalastusalueelta ja vesialueiden omistajilta.

2. Vantaanjoella on paljon isoja ongelmia

Elpymisestä huolimatta Vantaanjoella on edelleen paljon isoja ongelmia. Vuonna 2011 isot ongelmat säilyivät pääosin ennallaan. Jätevesipäästöt lisääntyivät sekä Vantaanjoen vesistöön, että Vantaanjoen suun edustan merialueelle.

2.1. Verkkokalastus Vantaanjoen edustan merialueella

Verkkokalastus Kruunuvuorenselällä Vantaanjoen suun edustalla alkoi vuonna 2011 vanhaan tapaan 15.9. juuri meritaimenien ja lohien parhaaseen nousu-aikaan.

2.2. Vanhankaupunginkosken voimalaitos

Vanhankaupunginkoskella vuonna 2000 ilman vesioikeudellista lupaa käyttöön otettu vanha vesivoimalaitos esti käyttöönoton alkuvuosina meritaimenien ja lohien nousua Vantaanjokeen. Käytön alkuvuosina Virhon vaatimuksesta järjestettiin neljä palaveria Virhon, Helsingin Energian, Helsingin kaupungin, Uudenmaan ympäristökeskuksen, Uudenmaan TE-keskuksen kalatalousyksikön, Helsingin kalastusalueen ja muutamien muiden tahojen kanssa. Näiden palaverien jälkeen voimalaitoksen käyttötavat ovat parantuneet.

Kuitenkin esim. vuonna 2010 heinäkuun alkupuolella voimalaitosta käytettiin jälleen huonosti ja vastoin Uudenmaan ympäristökeskuksen voimalaitoksen käytölle määräämiä ehtoja.

Vuonna 2011 voimalaitosta käytettiin onneksi varsin vähän, jolloin haitatkin jäivät pieniksi.

Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö haittaa myös kalojen laskeutumista joesta mereen. Tämän haitan johdosta Vanhankaupunginkosken suvannosta löytyy kesäisin voimalaitoksen turbiinin katkomia ankeriaita. Vantaanjoesta mereen laskeutuville meritaimenien ja lohien vaelluspoikasille mahdollisesti aiheutuvaa haittaa ei ole tutkittu.

2.3. Vanhankaupunginkosken kalastusjärjestelyt

Em. voimalaitoksen aiheuttamaa haittaa pahentaa se, että voimalaitospadon alapuolinen rauhoitusalue on lyhyt. Kalastuslain 26 § mukaisen yleisvaatimuksen mukainen 100 m pituinen rauhoitusalue padon alapuolella on lyhennetty Helsingin kalastusalueen päätöksellä n. 70 m pituiseksi.

Vanhankaupunginkosken itähaarassa olevan kalatien ylä- ja alapäässä olevat rauhoitusalueet eivät ole kalastuslain yleisvaatimuksen pituisia. Kalastuslain 26 § mukaan *”kalatiessä sekä sadan metrin matkalla sen tai kalan kulun turvaamiseksi rakennetun muun laitteen ylä- ja alapuolella on kaikenlainen kalastus kielletty”*.

Vanhankaupunginkosken kalastusjärjestelyjä on viime vuosina kuitenkin parannettu oikeaan, meritaimenien ja lohien kutunousua suojelemaan suuntaan. Vuonna 2011 kalastusjärjestelyt säilyivät edellisen vuoden kaltaisina siten että kalatien yläpuolinen koskialue oli kokonaan kalastuskiellossa lohien ja taimenien syysrauhoituksen ajan 11.9.-15.11., mutta kalatien alapuolisella koskialueella siikojen vapakalastus oli sallittua. Kalastus oli 11.9.-31.12. välisenä aikana sallittua vain päivällä klo 7.00-19.00 välisenä aikana.

Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon alapuolisen ja itähaaran kalatien ala- ja yläpuolisen rauhoitusalueen lyhyys on haitallinen erityisesti silloin kun voimalaitoksen käyttö, tai yleinen kuivuus pienentää virtaaman itähaaran kalatiessä liian pieneksi. Tällöin kaloja pakkaantuu ylitiheästi länsihaaran padon alle ja kalatien ala- ja yläpään, joilla alueilla niitä jää paljon saaliiksi ja haavoittuu kalastajien koukuista. Vanhankaupunginkosken kalastuksen aiheuttama haitta kalojen nousulle olisi paljon vähäisempi, jos voimalaitosta ei ollenkaan käytettäisi.

2.4. Riittämätön kalastuksen valvonta

Kalastuksen valvonta Vantaanjoella ei parantunut vuonna 2011. Valvontaa on vain muutamalla koskella, joista useimmilla se ei ole riittävää.

2.5. Jätevesipäästöt

Vantaanjoen kuntien jätevesiverkoista tapahtui jätevesipäästöjä Vantaanjoen vesistöön enemmän kuin edellisenä vuotena. Myös Helsingistä tapahtui jätevesipäästöjä suoraan mereen edellistä vuotta enemmän.

Puhdistamattoman jäteveden päästöt vesistöön heikentävät veden happitilannetta, mikä aiheuttaa kala- ja vesieliöstökuolemia. Lyhytkin puhdistamattoman jäteveden päästö, varsinkin lämpimänä aikana, voi aiheuttaa pahoja kala- ja eliöstökuolemia, vaikka sen sisältämä ravinnemäärä jäteveden pienestä kokonaismäärästä johtuen voikin jäädä melko pieneksi. Puhdistamattoman jäteveden päästön aiheuttama vähähappinen tulppa voi ajalehtia virran mukana pitkiäkin matkoja ja aiheuttaa em. kala- ja eliöstökuolemia.

Jäteveden mukana vesistöön pääsee paljon myös ulosteperäisiä bakteereita ja viruksia, jotka alentavat veden hygieenistä tasoa.

Jäteveden mukana vesistöön pääsee myös lääkeainejäämiä, sekä erilaisia kemikaaleja.

Puhdistamattoman jäteveden sisältämät ravinteet rehevöittävät Vantaanjokea ja edelleen Itämerta.

2.5.1. Virhon tietoon tulleet jätevesipäästöt Vantaanjoen vesistöön vuonna 2011

Nurmijärvi päästi oman ilmoituksensa mukaan tammikuussa:

Isoniityn jätevedenpumppaamolta:

29.1. Puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 150 m³.

30.1. Puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 200 m³.

31.1. Puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 100 m³.

Vantaa päästi HSY:n ilmoituksen mukaan maaliskuussa:

2.3. Puhdistamatonta jätevettä Vänrikinkujan paineviemäristä Pekinojan (Kannistonjoja) kautta Vantaanjoen pääuomaan n. 100 m³, josta HSY:n mukaan 80 m³ saatiin imettyä pois ja vain 20 m³ pääsi vesistöön.

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa:

4.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 2563 m³.

4.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 800 m³.

(4.4. Riihimäen Paavolantien jätevedenpumppaamolta 800 m³ puhdistamatonta jätevettä Kokemäenjoen vesistöön.)

5.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1583 m³.

5.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1279 m³.

(5.4. Riihimäen Paavolantien jätevedenpumppaamolta n. 300 m³ puhdistamatonta jätevettä Kokemäenjoen vesistöön.)

6.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 599 m³.

6.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1284 m³.

7.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1185 m³.

7.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1130 m³.

8.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1336 m³.

8.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 2834 m³.

9.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 593 m³.

9.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 806 m³.

10.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1148 m³.

10.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1030 m³.

11.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 180 m³.

11.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 896 m³.

12.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 164 m³.

12.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 665 m³.

13.4. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 10 m³.

13.4. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 946 m³.

Nurmijärvi päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa:

4.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1200 m³.

4.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 1682 m³.

4.4. Isoniityn jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 480 m³.

5.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 1900 m³.

5.4. Isoniityn jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 360 m³.

5.4. Takamaan jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 400 m³.

6.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1100 m³.

6.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä välppäyksen ja hiekan erotuksen jälkeen Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 1993 m³.

6.4. Isoniityn jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 400 m³.

7.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1000 m³.

7.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä välppäyksen ja hiekan erotuksen jälkeen Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 2188 m³.

7.4. Isoniityn jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 200 m³.

8.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1900 m³.

8.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä välppäyksen ja hiekan erotuksen jälkeen Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 2259 m³.

9.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1600 m³.

9.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä välppäyksen ja hiekan erotuksen jälkeen Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 1600 m³.

10.4. Klaukkalan jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen 1600 m³.

10.4. Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä välppäyksen ja hiekan erotuksen jälkeen Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan 1997 m³.

Tuusula päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa:

7.4. Tuusulan Rantatie 1 jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Piiliojan kautta Tuusulanjärveen 95,7 m³.

13.4. Tuusulan Rantatie 1 jätevedenpumppaamolta sähköhäiriön takia puhdistamatonta jätevettä Piiliojan kautta Tuusulanjärveen n. 360 m³.

Vantaa päästi HSY:n ilmoituksen mukaan huhtikuussa:

21.4. Vantaan Ylästöntiellä paineviemärin rikkoutumisen takia puhdistamatonta jätevettä ojan kautta Krakanojaan ja edelleen Vantaanjoen pääuomaan n. 60 m³.

Vantaa päästi HSY:n ilmoituksen mukaan toukokuussa:

21.5. Ollaksentien jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 277 m³.

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan heinäkuussa:

9.7. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 608 m³.

9.7. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 169 m³.

21.7. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 453 m³.

21.7. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 127 m³.

28.7. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 548 m³.

28.7. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 101 m³.

Helsinki päästi HSY:n ilmoituksen mukaan joulukuussa:

10.-11.12. Pukinmäen jätevedenpuhdistamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan HSY:n arvion mukaan 7500 m³.

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan joulukuussa:

14.12. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 99 m³.

14.12. Jäteveden puhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 42 m³.

- 15.12. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 808 m³.
- 15.12. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1053 m³.
- 16.12. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 400 m³.
- 18.12. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1040 m³.
- 18.12. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 637 m³.
- 19.12. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 1288 m³.
- 19.12. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 972 m³.
- 20.12. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 75 m³.
- 20.12. Jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 616 m³.

Vantaa päästi HSY:n ilmoituksen mukaan joulukuussa:

- 18.-19.12. Jokivarren jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen arvioitu määrä 290 m³.
- 24.-25.12. Jokivarren jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen 200 m³.
24. ja 26. 12. Miekkatien jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä 100 m³ pellolle lähellä Vantaanjoen pääuomaa.
24. ja 26. 12. Katriinan jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan 90 m³.

Hyvinkää päästi oman ilmoituksensa mukaan joulukuussa:

- 26.-27.12. Kaukasten jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen. Arvioitu jätevesimäärä 20 m³.
- 26.-27.12. Isokylän jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Kytäjärveen. Arvioitu määrä 5 m³.
- 26.-27.12. Kiertokapulän jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä ojaan, joka johtaa Vantaanjoen pääuomaan. Arvioitu määrä 60 m³.

26.-27.12. Hyypyrän jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan. Arvioitu määrä 15 m³.

26.-27.12. Nopon jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä ojiin, jotka johtavat Koirasuolenojaan ja edelleen Luhtajokeen. Arvioitu määrä 8 m³.

26.-27.12. Tienhaaran jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä ojiin, jotka johtavat Vantaanjoen pääuomaan. Arvioitu määrä 28 m³.

26.-27.12. Ävikin jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan. Arvioitu määrä 36 m³.

26.-27.12. Kittelän jätevedenpumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Vantaanjoen pääuomaan. Arvioitu määrä 30 m³.

Hyvinkää päästi Uudenmaan Ely-keskuksen ilmoituksen mukaan vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä:

Kaltevan jätevedenpuhdistamolalta esiselkeytettyä jätevettä Vantaanjoen pääuomaan kahtena päivänä yhteensä 3,96 m³.

Nurmijärvi päästi Uudenmaan Ely-keskuksen ilmoituksen mukaan vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä:

Kirkonkylän jätevedenpuhdistamolalta esiselkeytettyä jätevettä Kissanojan kautta Vantaanjoen pääuomaan viitenä päivänä yhteensä 250,9 m³.

Klaukkalan jätevedenpuhdistamolalta esiselkeytettyä jätevettä Luhtajokeen yhtenä päivänä 19,8 m³.

Tuusula päästi Uudenmaan Ely-keskuksen ilmoituksen mukaan vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä:

Tuusula päästi Vantaanjoen vesistöön puhdistamatonta jätevettä jostain 190 m³.

Virhon tietoon tulleet kuntien puhdistamattoman ja esikäsitellyn jäteveden päästöt Vantaanjoen vesistöön vuonna 2011 olivat yhteensä 64 036 m³ (64 036 000 litraa) (2 561 rekka-autokuormallista, kun rekka-auton kuorman tilavuus on 25 m³).

Jätevesipäästöjen jakauma kunnittain:

Riihimäki	30 067 m ³ (46,95 %)
Nurmijärvi	24 580 m ³ (38,39 %)
Helsinki	7 500 m ³ (11,71 %)
Vantaa	1 037 m ³ (1,62 %)

Tuusula 646 m³ (1,01 %)
 Hyvinkää 206 m³ (0,32 %)

2.5.2. Helsingin jätevesipäästöt suoraan mereen:

Vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä Uudenmaan Ely-keskuksen mukaan:

Kantakaupungin sekaviemäröidyltä alueelta sadannan perusteella arvioituna puhdistamatonta jätevettä suoraan mereen 812 m³.

Vuoden 2011 toisella neljänneksellä Uudenmaan Ely-keskuksen mukaan:

Kantakaupungin sekaviemäröidyltä alueelta sadannan perusteella arvioituna puhdistamatonta jätevettä suoraan mereen 4 656 m³.

Viikinmäen jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä ja kemikaloitua, mutta biologisen puhdistuksen ohi johdettua jätevettä suoraan mereen 404 093 m³.

Vuoden 2011 kolmannella neljänneksellä Uudenmaan Ely-keskuksen mukaan:

Kantakaupungin sekaviemäröidyltä alueelta sadannan perusteella arvioituna puhdistamatonta jätevettä suoraan mereen 366 990 m³.

22.7. Korkeasaaren ja Mustikkamaan välisellä paineviemäriosuudella havaittiin repeämä Mustikkamaan mantereen puoleisella osuudella. Putkivaurio korjattiin välittömästi. Repeämän seurauksena tapahtui puhdistamattoman jäteveden ylivuoto mereen Mustikkamaan salmen alueelle. Repeämän syntyhetki ei ole tarkkaan tiedossa. HSY:n ilmoituksen mukaan jätevesipäästön suuruutta ei pystytty arvioimaan, joten mereen päässyt jätevesimäärä puuttuu kaikista jatkossa olevista laskelmista. Viikinmäen puhdistamon ympäristöluvan mukaan jätevesipäästöjen suuruus pitää luotettavasti arvioida.

Vuoden 2011 neljännellä neljänneksellä Uudenmaan Ely-keskuksen ilmoituksen mukaan:

Kantakaupungin sekaviemäröidyltä alueelta sadannan perusteella arvioituna puhdistamatonta jätevettä suoraan mereen 9 064 m³.

19.-21.12. Viikinmäen jätevedenpuhdistamolta esiselkeytettyä ja kemikaloitua, mutta biologisen puhdistuksen ohi johdettua jätevettä suoraan mereen 238 801 m³.

19.-21.12. Poikkeuksellisten vesimäärien takia sekä purkutunnelin kapasiteetin rajoituksesta johtuen **puhdistettuja** jätevesiä johdettiin Viikinmäen puhdistamolta Kyläsaaren varapurkuyhteyden kautta Vanhankaupunginlahteen 19.12. klo 15.15 ja 21.12. klo 11.40 välisenä aikana. Kyläsaaren varapurkuyhteyden kautta johdettujen puhdistettujen jätevesien määrä oli 1,0 m³/s. Normaalisti puhdistetut jätevet johdetaan ulommas merelle.

Virhon tietoon tulleet Helsingin puhdistamattoman ja esikäsitellyn jäteveden päästöt suoraan mereen vuonna 2011 olivat yhteensä 1 024 416 m³ (1 024 416 000 litraa) (40 977 rekka-autokuormallista, kun rekka-auton kuorman tilavuus on 25 m³).

2.5.4. Vantaanjoen kuntien jätevesipäästöt Vantaanjokeen ja suoraan mereen

Vantaanjoen vesistöön 64 036 m³ + suoraan mereen 1 024 416 m³ = 1 088 452 m³

Jätevesipäästöjen jakauma kunnittain:

Helsinki	1 031 916 m ³ (94,81 %)
Riihimäki	30 076 m ³ (2,76 %)
Nurmijärvi	24 580 m ³ (2,26 %)
Vantaa	1 037 m ³ (0,10 %)
Tuusula	646 m ³ (0,06 %)
Hyvinkää	206 m ³ (0,02 %)

Kaikki Vantaanjoen kunnissa tapahtuneet jätevesipäästöt eivät ole tulleet Virhon tietoon.

2.6. Öljypäästö

Huhtikuussa 2011 Vantaanjoen pääuomalla havaittiin öljypäästö Katriinan sairaalan kohdalla Vantaalla. Öljy oli päässyt jokeen todennäköisesti Katriinan sairaalan vanhasta ja vuotavasta öljysäiliöstä, jossa oli havaittu vuoto jo edellisen vuoden joulukuussa. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen arvion mukaan raskasta polttoöljyä valui Vantaanjokeen 2 m³.

2.7. Diuroni-nimisen kasvinsuojeluaineen päästö

Uudenmaan Ely-keskuksen suorittamissa mittauksissa Vantaanjoesta on vuodesta 2007 saakka löytynyt Diuroni-nimistä rikkakasvien torjunta-ainetta, jota ei ole koskaan rekisteröity Suomessa käytettäväksi kasvinsuojeluaineeksi. Diuronin käyttö Suomessa on kuitenkin hyväksytty ainakin puunsuoja-aineissa ja maaleissa.

Uudenmaan Ely-keskuksen vuonna 2011 tekemissä mittauksissa Diuronia löytyi Luhtajoen alaosista 8.8.2011 tehdyssä mittauksessa 2,5 µg/l ja 23.8.2011 tehdyssä mittauksessa 2,3 µg/l. Diuronin suurin sallittu enimmäispitoisuus sisämaan pintavesille on 1,8 µg/l. Tämä pitoisuus ei saa ylittyä yksittäisessä näytteessä diuronin haitallisuuden takia.

Tammikuussa 2012 Uudenmaan Ely-keskus julkaisi asiasta tiedotteen, jossa kerrottiin mm. näin:
”Vantaanjoen ja Porvoonjoen vedestä on seurattu vuodesta 2007 lähtien kasvinsuojeluaineiden pitoisuuksia Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä. Seuranta liittyy maatalouden vesistövaikutusten arvioimiseen. Yksi seuratuista aineista on diuroni, jota havaittiin Vantaanjoessa jo vuonna 2007.

Syksyllä 2010 aineen alkuperää ryhdyttiin selvittämään, ja seuraavan vuoden aikana Uudenmaan ELY-keskus haki vesinäytteitä Vantaanjoen eri osista sekä Vantaanjokeen laskevista Keravan-, Tuusulan-, Palo-, Luhta-, Luhtaanmäen- ja Lepsämänjoesta. Diuronia havaittiin Luhtajoessa sekä sen alapuolella Luhtaanmäenjoessa ja Vantaanjoen pääuomassa. Eniten diuronia havaittiin Luhtajoessa, missä suurimmat pitoisuudet olivat 2,3-2,5 mikrogrammaa litrassa. Vesistöissä diuronia saa kuitenkin olla korkeintaan 1,8 µg/l.

Vesinäytteiden tulosten perusteella Uudenmaan ELY-keskus arvioi, että diuroni tulee Luhtajokeen Nurmijärven Klaukkalassa sijaitsevalta jätevedenpuhdistamolta puhdistettujen jätevesien mukana. Seuraavaksi Nurmijärven Vesi selvitti, löytyykö diuronia jätevedenpuhdistamolta tai sinne johtavasta jätevesiverkostosta. Tulosten perusteella diuronia todettiin kulkeutuvan jätevesiverkostoon Nurmijärven Rajamäellä sijaitsevalta Teknos Oy:n maalitehtaalta, missä maalien valmistuksessa käytettiin diuronia sisältäviä raaka-aineita. Tehdas luopui diuronin käytöstä vuoden 2011 lopussa. Lisäksi diuronia havaittiin tynnyreitä ja kontteja kunnostavan laitoksen jätevedessä.”

2.8. Kalojen nousuvaikeudet

Vantaanjoen pääuoma on nousukelpoinen meritaimenille ja lohille koko 100 km pituudeltaan mereltä Hausjärven kunnan Erkylänjärveen ja Lallujärveen saakka, mutta pääuomassa on muutamia paikkoja, joissa padot estävät kalojen nousun ja niiden yhteyteen rakennetut kalatiet toimivat luonnollista uomaa huonommin ja niiden toimintaa on syytä seurata. Pahin tällainen paikka on kovan kalastuspaineen alainen Vanhankaupunginkoski silloin kun voimalaitoksen käyttö, tai yleinen kuivuus pienentää virtaaman itähaaran kalatiessä liian pieneksi.

Myös pääuoman Vantaankoski on ongelmallinen paikka. Vantaankosken padossa on vain kaksi kapeaa aukkoa. Itäpuoliseen aukkoon tehtiin kosken ja padon kunnostuksen yhteydessä luonnonmukainen kalatie, joka on vuosien mittaan vaurioitunut. Länsipuoliseen aukkoon ei alun perinkään tehty mitään kalatierakenteita, josta syystä aukko on kovalla virtaamalla vaikeasti noustava. Vaikka syksyllä 2011 padon alapuolella ei havaittukaan aikaisempien vuosien tapaan nousutaimenien pakkaantumista padon ja kalatien alapuolelle, padon länsipuoliseen aukkoon pitäisi rakentaa luonnonmukainen kalatie, joka mahdollistaisi kalojen nousun kaikilla virtaamilla myös sieltä. Itäpuolisen aukon kalatien toimintaa pitää seurata ja tarvittaessa korjata.

Myös Nurmijärven Myllykoski on pienellä virtaamalla vaikeasti noustava pääuoman koski. Sielläkin on kunnostuksen yhteydessä tehtyihin luonnonmukaisiin kalatiejärjestelyihin tullut ajan mittaan muutoksia. Isoja kiviä on siirtynyt virran paineessa alemmas ja muutamissa paikoissa on pitkiä sileitä kallio-osuuksia, jotka ovat vaikeasti noustavia. Kalojen nousua Myllykoskella tulee seurata ja vaurioituneita kalatiejärjestelyjä on tarvittaessa korjattava.

Vuonna 2011 Keravanjoen Kirkonkylänkosken padon alapuolella ei havaittu aikaisempien vuosien tapaan nousutaimenien pakkaantumista ja hyppimistä päin patoa. Aikaisempien vuosien ongelmien perusteella tekninen kalatie pitäisi muuttua paremmin toimivaksi luonnonmukaiseksi kalatieksi.

Keravanjoen Tikkurilankosken tekninen kalatie pyrki aiempien vuosien tapaan enemmän ja vähemmän tukkeutumaan virran kuljettamista roskista myös vuoden 2011 kutunousun aikana, mutta

aktiivisten kansalaisten ja Vantaan kaupungin yhteistyöllä se saatiin pysymään kuitenkin kohtuullisen hyvin noustavana. Tikkurilankosken kalatie pitäisi kuitenkin korjata sellaiseksi, että se ei tukkeudu niin helposti.

Vantaanjoen vesistössä noususteiden alapuolella olevien uomien pituus on yli 200 km, mutta vesistön sivujoissa ja -puroissa on noususteiden yläpuolella uomia vielä yli 100 km. Noususteiden yläpuolella olevia uomia on paljon mm. Luhtajoella ja Keravanjoella. Kellokosken pato Keravanjoella on täydellinen noususte, jonka yläpuolella Keravanjoessa on paljon Uudenmaan ympäristökeskuksen kunnostamia koskia. Alempana Keravanjoella on vähintäänkin osittainen noususte, Haarajoen pato, jonka yläpuolelle jää Keravanjoen itäisin haara Ohkolanjoki, jonne Virho on rakentanut kutusoraikkoja ja tehnyt meritaimenen kotiutusistutuksia. Luhtajoella on täydellinen noususte Kuhakoski, jonka yläpuolella on runsaasti Uudenmaan ympäristökeskuksen kunnostamia koskia.

2.9. Virtaamavaihtelut ovat äärevöityneet valuma-alueen vaurioitumisen takia

Vantaanjoen valuma-alueen soiden, metsien ja peltojen tehokas ojitus ja asutuskeskuksista suoraan jokeen johdetut hulevesiviemärit aiheuttavat vähäjärvisellä joella kovien sateiden aikaan pahoja tulvia, jotka kuljettavat kiintoainetta ja ravinteita soilta, metsistä ja pelloilta, sekä asutuskeskuksista jokiuomiin ja lopuksi Itämereen. Em. syy estää myös sade- ja sulamisvesien imeytymisen maaperään, josta vesi tasaisesti valuisi uomiin virtaamia tasaten. Tästä johtuen vähäsateisina aikoina Vantaanjoen uomien virtaamat pienenevät erittäin pieniksi ja osa uomista kuivuu kokonaan. Virtaamaolosuhteet ovat äärevöityneet Vantaanjoella äärimmilleen.

Maataloudesta huuhtoutuu ravinteita ja kiintoainesta Vantaanjokeen ja edelleen Itämereen. Ojien ja yleensäkin vesistön varsille vaadittujen suojakaistojen teho on osoittautunut riittämättömäksi mm. kapeutensa johdosta. Suojakaistoja pitäisi leventää ja kosteikkoja ja laskeutusaltaita rakentaa ravinteiden ja kiintoaineksen pidättelemiseksi, sekä lannoitusta edelleen tarkentaa.

Vantaanjoella ravinteiden ja kiintoaineksen huuhtoutuminen maatalousmailta vesistöön johtuu suurelta osin myös maataloudesta riippumattomista syistä. Asutuskeskuksista Vantaanjokeen suoraan johdetut hulevesiviemärit aiheuttavat asutuskeskusten alapuolella pahoja tulvia, jotka nostavat tulvaveden alapuolisille pelloille, joilta ravinteita ja kiintoainesta huuhtoutuu vesistöön. Tällä hetkellä uusiakin asuinalueita rakennetaan siten, että hulevesiviemärit johdetaan suoraan jokiuomiin ja sade- ja sulamisvedet johdetaan hulevesiviemäriin sielläkin missä ne voitaisiin imeyttää maahan.

Parhaillaan selvitetään mahdollisuutta johtaa lisävedtä Päijännetunnelista Vantaanjoen pääuoman latvoille alivirtaaman aikana. Lisäveden johtaminen parantaisi Vantaanjoen virtaamaa kuivina aikoina ja laimentaisi puhdistetun ja usein myös puhdistamattoman jäteveden vaikutusta joessa. Virtaamaa pitäisi kyllä saada kuivina aikoina nykyistä suuremmaksi, mutta mahdollinen lisäveden johtaminen aiheuttaisi mahdollisesti myös sen, että valuma-alueen vaurioita ei sen jälkeen enää yritettäisikään korjata, eikä jätevesipäästöjä yritettäisi saada loppumaan. Lisävedellä hoidettaisiin vain paria oiretta, mutta itse perusongelma jätettäisiin hoitamatta. Perusongelman oireiksi jäisi

edelleen sateiden ja lumien sulamisen aikaan pahat tulvat ja suuri kiintoaineksen ja ravinteiden huuhtoutuminen pelto- ja metsäojista ja sadevesiviemäreistä jokiuomiin ja lopuksi Itämereen ja kuivina kausina sivu-uomien kuivuminen. Ensiapuna lisäveden johtaminen Pääjännätunnelista Vantaanjoen latvoille on erittäin tarpeellinen toimenpide, mutta myös valuma-alueen vauriot pitää korjata siltä osin kuin se suinkin on mahdollista.

2.10. Hyvinkään Kurkisuon turvetuotantohanke

Uusi uhka Vantaanjoelle on Vapon suunnittelema Hyvinkään Kurkisuon turvetuotantohanke, joka mahdollisesti toteutuessaan tuo Vantaanjoelle yli 30 vuoden ajan ravinne- ja kiintoainepäästöjä, jotka rehevöittävät Vantaanjokea ja voivat tuhota pääuoman katusoraikat Hyvinkäältä alavirtaan. Kurkisuon turvetuotantohanke tuhoaisi myös Vantaanjoen viimeisiä kohtalaisen terveitä valuma-alueita ja aiheuttaisi ennestäänkin ongelmallisten virtaamavaihteluiden äärevöitymisen entisestään. Kurkisuon turvetuotantohankkeen aiheuttama tuhoisa vaikutus Vantaanjoelle vähintäänkin viivästyi, sillä Hyvinkään kaupunki määräsi vuonna 2008 Kurkisuon alueen viiden vuoden toimenpidekieltoon.

Vuonna 2010 Altia Oyj haki osalle omistamiaan Kurkisuon maita luonnonsuojelulain mukaista suojelua.

Vuoden 2011 lopulla Altia Oy:n suojeluhakemus hyväksyttiin Uudenmaan Ely-keskuksessa. Myös Hyvinkään kaupunki puolsi alueen suojelua. Vapo Oy on ilmoittanut tarjoavansa mm. Kurkisuon pohjoisosaa valtiolle vaihdettavaksi turvetuotantoon soveltuviin suoalueisiin muualta, tai ostettavaksi markkinahintaan. Näiden tietojen perusteella Hyvinkään Kurkisuus näyttäisi sittenkin pelastuvan turpeenotolta ja Vantaanjoki turpeenoton aiheuttamalta liettymiseltä.

2.11. Koko Suomea koskevat vaelluskalojen ongelmat

Vantaanjoen meritaimen- ja lohikantoja haittaavat myös monet koko Suomea koskevat vaelluskalojen ongelmat. Tällainen ongelma on esimerkiksi meritaimenen aivan liian alhainen 50 cm alamitta. Alamitan pitäisi olla 65 cm koko maassa, että kaikki meritaimenet ehtivät kutea edes kerran.

Vuonna 2010 valmistui neljäs Suomen lajien uhanalaisuuden arviointi, jossa meritaimen määriteltiin äärimmäisen uhanalaiseksi. Viimeistään tällä perusteella luonnonvarainen meritaimen pitäisi kokonaan rauhoittaa.

Lohen alamitta on nykyisin 50 cm ja 60 cm. Myös sen alamitan pitäisi olla koko maassa 65 cm, että entistä useampi lohi ehtisi kutea edes kerran, eikä lohen ja meritaimenen tunnistusvirheet aiheuttaisi haittaa alamittamääräyksien noudattamiselle.

3. Kiinnostus Vantaanjoen vesistöä kohtaan lisääntyy

Kesällä 2010 Facebookkiin perustettiin Pelastakaa Vantaanjoki-yhteisö, johon oli liittynyt vuoden 2011 loppuun mennessä n. 3300 henkilöä.

Pelastakaa Vantaanjoki-sivustosta on tullut aktiivinen tiedotus- ja keskustelufoorumi Vantaanjoen tilasta kiinnostuneille kansalaisille. Pelastakaa Vantaanjoki-yhteisöstä on oltu yhteydessä moniin tahoihin Vantaanjoen tilanteen parantamiseksi. Monet tahot ovat myös vastanneet ja luvanneet parannusta Vantaanjoen vesistön asioihin.

Vuonna 2011 Pelastakaa Vantaanjoki-sivuston toiminta jatkui aktiivisena.